

AURA EN MANHATTAN

AURA EN MANHATTAN

Guillermo Colomer

Col·lecció Jàssena núm. 25

Als meus fills, que tant s'estimen Nova York

© Guillermo Colomer, València

© Llibres de la Drassana SL | www.drassana.net | info@drassana.net

Foto portada: Lower Manhattan amb l'Estàtua de la Llibertat
i el One World Trade Center © Maurizio Rellini / SIME

ISBN 978-84-127935-4-3 · Depòsit Legal: V-1625-2024

1ª edició: juny de 2024

“Mil veces, paseándome por aquel Nueva York horrible, me he imaginado que los americanos habían querido hacerlo hermoso y que habían fracasado, hasta que me convencí de que son precisamente los puentes y los rascacielos, es decir, las construcciones que están en mayor pugna con toda la estética convencional, lo que produce en la gran ciudad una emoción más intensa y más semejante a la emoción artística”.

—JULIO CAMBA, *Un año en el otro mundo* (1917)

“—Donaria amb gust un milió de dòlars —digué el vell—per saber el que venen a buscar aquí.

—Doncs això precisament: no estem, potser, en el país de la sort?”.

—JOHN DOS PASSOS, *Manhattan Transfer* (1925)

“La ciutat des del pont de Queensboro és sempre la ciutat vista per primera volta, intacta encara, la seua primera promesa desmesurada de tot el misteri i de tota la bellesa del món”.

—FRANCIS SCOTT FITZGERALD, *El Gran Gatsby* (1925)

“Derrière ces murs la race blanche s'abrite”.

—PAUL MORAND, *New York* (1929)

“Cent fois, j'ai pensé, New York est une catastrophe ; cinquante fois, j'ai pensé, c'est une belle catastrophe”.

—LE CORBUSIER, *Quand les cathédrales étaient blanches* (1935)

“Nova York és Babilònia embotida en la Roma Imperial”.

—J. B. PRIESTLEY, *Declaracions a BBC Radio* (1947)

i. La pandèmia i el record

CAU LA VESPRADA I UN SOL TÍMID, deslluït per la boirina, s'enredra entre les branques encara nues dels roures gegants. Un home ix de la foscor i s'aproxima en bicicleta per les senderes solitàries de Central Park, buscant la llum del llac. Fa fred, però porta la gavardina oberta. Cabell gris, llarg, un poc ondulat, ulleres redones de pasta, pantalons beix i una jaqueta fosca de llana amb la cremallera pujada fins a dalt del coll. Alguna cosa li balla per darrere dels muscles, sembla un cartell que du enganxat a l'esquena, com si fora un home-anunci. La víctima d'una broma? No, és una cartolina casolana, color taronja, i se l'ha enganxada ell mateix. Ara passarà i es vorà bé. Este home en la cinquantena s'ha penjat un cartell ben curiós darrere. Diu en lletres negres majúscules: *PENITENCIÀGITE*. Sí, això diu, quan passe es podrà llegir. Que com és que ho sé? Molt fàcil, perquè eixe home soc jo.

He volgut eixir a circular per la ciutat deserta. Havia vist les imatges a la televisió. En no res hem passat d'una rebel·lia confiada a la por més pel·liculera, i les famílies benpensants i bendinants de l'Upper East Side han fet divisa de l'*Stay at home*. "D'acord", m'he dit, "*hui és el dia: soc l'irresponsable del barri*".

—Ningú entendrà això que dus escrit a l'esquena, Lou —ha dit, en creuar-nos pel saló—, concedixes tanta importància a la literatura...

I ha deixat la frase penjant en l'aire, com ja sol fer. (Se suposa que *jo* he d'acabar-la en la meua torturada imaginació literària. He d'acabar-la jo, però ha d'expressar el pensament d'allò que *ella* espera).

—Em basta comunicar-me amb les persones cultes, Margaret. És el que li he dit.

Sí, Lou soc jo també, encara que d'això ja en parlarem. He tret la bicicleta de la terrassa, amb la pols i alguna teranyina de molts dies sense funcionar. I he començat a pedalejar. De més d'una finestra em miraven. “*On va ara, amb la bicicleta?*”, era el que expressava la cara d'aquella dona amb la mà reposada sobre el cabet ros del seu fill tan correctament educat. Me'n vaig a vore Park Avenue deserta. Vull vore Park Avenue deserta. Mai he vist Park Avenue deserta.

I quan he doblat la cantonada del carrer 72, he vist Park Avenue completament deserta. A les sis de cada vesprada esta avinguda és un riu de llums, roges i blanques, que venen i van encaixonades entre el mur d'ombra dels gratacels, un fil fos que oneja avinguda avall i s'obri en dos feixos paral·lels en la part enjardinada, roig per la dreta, blanc per l'esquerra, fins a desaparèixer en els túnels de Grand Central Station. Quin gust, i quina congoixa, vore ara dos quilòmetres i mig d'asfalt cru fins a la façana de l'estació i el monòlit gegant de l'edifici Met Life, tot quiet i en silenci.

He tingut l'estranya sensació d'un *déjà vu*, pres per un *alter ego* íntim, recognoscible, que m'esperava a l'ombra del rellotge de l'estació. I he pensat que repetia una escena viscuda. Però no és possible; mai he vist Manhattan sense trànsit a estes hores. Perquè cap dia, quan acaba la jornada laboral, esta avinguda deixa de ser un espectacle de dinamisme, una explosió de cultura urbana. Les llums s'encenen en els aparadors de les botigues de luxe, la gent ix de portalades faraòniques de vidre i acer on pengen enormes banderes de barres i estrelles, buscant l'instant d'un *after work*, el maletí penjant i el somriure als llavis. Joventut sofisticada, bella: les xiques amb elegants vestits de jaqueta, tacons i llavis pintats, carpetes en mà; ells amb l'abric deixat caure als muscles de qualsevol manera, el nuc de la corbata afluixat i la cara com de dir: “*mate per una Brooklyn Lager o una Budweiser*”. O una copa de vi, ara que està tan de moda. Caminen alleugerits pel final d'una llarga

jornada de treball, entre turistes que miren atònits cap als cims dels gratacels apuntant-hi els seus dispositius mòbils, i el soroll que brota de cada cantó i cada cruïlla. Veus que paren limusines davant porteries d'edificis d'apartaments, que passen rugint els vehicles tot terreny de dimensions prehistòriques, i els taxis grocs que cerquen els hòmens de negocis com ho fan els cocodrils amb els antílops en el Massai Mara, i transports Uber, i motocicletes de gran cilindrada, i patinadors amb casc que esquiven camions i autobusos. Se senten clàxons, frenades, un crit, un riure, i sempre eixe udol permanent de les sirenes, com cetacis que es contaren els uns als altres a la distància de quilòmetres l'odissea de la ciutat. Tot això que m'agrada tant sentir en Park Avenue una vesprada qualsevol de l'any. I hui no hi ha.

“*Penitenciàgite*”, “*Penitenciàgite*”, he pensat —o he cridat?—. Penediu-vos-en, cabrons, hui amagats als intestins dels edificis, Wilders i Smiths i McCarthys del país, cunyats de la meua vida americana, penediu-vos-en perquè està per arribar el dia en què deixareu de comptar diners i sereu vosaltres la moneda, i entrareu a una conferència i l'aire podrà a formol del depòsit de cadàvers, i fareu la telefonada d'urgència a aquell vell gurú de Wall Street i estarà ingressat amb pneumònia en una UCI, i demanareu el plat més car en eixe restaurant de moda que han obert entre la Quinta i la Sexta, i la mort vindrà silenciosa en els dits del cambrer.

“*Penitenciàgite*”, he tornat a dir, quan el semàfor s'ha posat en roig i m'hi he detingut. I un *homeless* s'ha girat. Arrossegava pel pas per a vianants un carret metàl·lic de supermercat ple d'andròmines.

—*Bróder, ya tú sabes que no te pueo entendel, oíste?* —ha dit.

—*Arrepiéntete* —li he aclarit, somrient.

Ell ha continuat espentant sorollosament aquell carro atapeït de les coses més inaudites, i m'ha tornat un àcid somrís.

—*Vete a tomar pol culo.*

Creuava l'home per davant meu, en direcció cap a l'East River. Rosegava maledicències en un espanyol caribeny, com de vudú. "Umberto Eco!", li he dit, quan ja el perdia de vista. "Ha de llegir vosté a Umberto Eco", he repetit un poc per a mi.

Com li explicava a Margaret abans d'eixir de casa, en aquell segle XIV de la novel·la *El nom de la rosa* els pobrets cridaven per les ciutats "penitenciàgite" mentre demanaven almoïna. Els dulcinians i els *fraticelli* dels franciscans, partidaris de la pobresa radical de l'Església, ho adoptaren com un crit de guerra contra l'opulència del clero regular i tots el seus còmplices poderosos. Penitència. Penediment. Déu ens castiga, ens envia la pesta negra pels nostres pecats, ens col·loca com a insectes en el fil de l'extinció. "Penediu-vos, cabrons". Pense, està clar, no en l'església medieval sinó en el capitalisme digital que ens tritura, en la globalització cega que ha posat en escac el planeta, ho pense i encara tinc la sensació que ja he viscut esta avinguda deserta i el rellotge de l'estació que m'espera a l'ombra del paretó del gratacel, la por d'este moment escènic, entre absurd i emocionant, però real. I el semàfor s'ha posat en verd, el captaire s'ha perdut en la quadrícula de carrers de Turtle Bay, i jo he tornat a pedalejar lentament amb el meu cartell a l'esquena.

I, embadalit, he vist créixer la dimensió colossal dels edificis tal com baixava i em situava a la seua base. Sempre m'ha impressionat esta part de la ciutat més que cap altra, esta perspectiva concreta, ja davant la fina columna del número 432, els apartaments més cars del món, diuen, una pila de daus col·locats uns damunt dels altres sobre cintes de llum; i el Citigroup Center que flota en l'aire de Lexington Avenue, com si no tocara terra, i el distingit Seagram Building de Mies van der Rohe, tot encés com un monòlit d'ambre, i eixa cúpula neoclàssica de l'edifici Helmsley sobre l'estació, també il·luminada. I darrere el formigó capitalista, brutal, de l'antiga torre d'oficines de la Pan American Airways: una avinguda tallada en dos per una estació i dos gratacels superposats d'èpoques i estètiques diametralment oposades, la bestialitat urbanística

més estranyament harmònica del món, incongruent i al mateix temps bella; desmesurada i vital, com tot Manhattan. Com dient: "s'admiren ací però, per favor, no ho intenten fer en les seues ciutats, no són Nova York". Perquè este meravellós desficaci, un animalot de dos-cents seixanta-cinc metres d'alçada construït enmig d'una elegant avinguda plena de flors, em té captivat des que vaig arribar un dia ací, fa quasi vint-i-nou anys.

"Explica't, Lou. Sí, Margaret, m'explicaré".

Ací vaig imaginar una escena de novel·la: un home i una dona ixen d'un taxi groc enmig de la nit. Plou a bots i barrals. Venen de la Metropolitan Opera House de vore el *Don Giovanni* de Mozart. Ell la du de la mà fins al jardí central i li parla davall la manta de pluja, mentre assenyala la superposició dels dos gratacels que tanquen l'avinguda. Ella plora, l'aigua l'amera tota, li corre la pintura dels ulls i es confon amb les llàgrimes. Ella, *Madeleine*, pensa que ell, *Paul*, està boig. Perquè ell li explica una escena del segon acte...

"Prou, Lou, ja és suficient. Sí, Margaret. Aclarit".

No era més que una projecció mental, ficció; i he tornat a pensar en el *déjà vu*. Potser era una altra escena la que em confonia, aquella distòpia de Will Smith: Park Avenue deserta, com hui, i els zombis amagats dins de Grand Central Station; el sol cau, la foscor s'acosta i els zombis esperen. El gos resulta atacat per altres gossos zombis i el protagonista cau en la seua pròpia trampa. Això era? Aquella estúpida pel·lícula de zombis? I he comprés, una vegada més, que esta ciutat és una escena perpètua de la nostra imaginació i la dels altres, tota ella una projecció ficcional, un gran imaginari col·lectiu, buida o plena, viva o morta, sencera o feta a trossos: el subconscient de la humanitat moderna, un parc temàtic del *déjà vu*. I ho he deixat córrer, el *déjà vu*, no baixaré a l'estació, i he fet un doble gir de noranta graus per prendre Madison Avenue, i he pedalejat Midtown amunt per a enfil·lar l'entrada al parc pel carrer 60. Millor recórrer el parc que pensar en zombis.

"Això és el que he fet, Margaret".

Les botigues opulentes de Madison romanen tancades, els aparadors completament buits, les joieries i rellotgeries també han retirat de la vista la seua càrrega golosa de pastisseria milionària, com fan cada nit. Alguns apareixen barrats per reixes i persianes metàl·liques. Passe per davant de la meua sabateria preferida, *Santoni*, gire després a mà esquerra i de seguida ja veig els arbres. Aplegue a Grand Army. Ací, davant l'Hotel Plaza, l'entrada a Central Park la custodia a cavall una estàtua en bronze del general Sherman, vencedor de la Guerra Civil americana.

M'agrada Central Park. La boirina es densifica ací dins, es concentra per la humitat dels llacs i les plantes i és inspiradora. Les siluetes prenen un aire fantasmàtic: un jove amb les solapes de l'abric plantades que passa veloç amb el seu patinet elèctric, els esquelets dels arbres sense fulles, la verdor difuminada de les praderes, les menudiues flors que comencen a apuntar entre la gespa, la pedra pàl·lida dels edificis de la Quinta Avinguda que lamina el capvespre, els espectres petrificats de les estàtues en Literary Walk. Central Park té el seu encant qualsevol dia de l'any. Hui, amb la psicosi de la pandèmia, és com un refugi, l'úter de la ciutat, tot misteri. I ara, mira tu, acaba d'arribar un ciclista amb una cartolina enganxada a l'esquena on es llig —veges, quina ocurrència—: *Penitenciàgite*. Sempre hi ha gent per a tot en Nova York.

Central Park és un retall de naturalesa primigènia enmig de l'illa urbana. Primigènia però artificial, com tot en esta ciutat. Quan Hudson, al servici d'un país estranger, va arribar en 1609 a estes costes plenes de llops i de *grizzlies*, es va trobar alguna cosa molt semblant a la vegetació actual: castanyers, roures americans, aurons i plàtans, i grans tolls d'aigua. Va bescanviar als natius pells d'animal adobades per boletes de vidre per a fer collars. Els indis Canarsie no van entendre les maneres de fer tractes dels meus cunyats, blancs nord-europeus d'ulls blaus i moral estricta d'èxit

individual, i un tal John Coleman, racista i xulet, ho va pagar: els indis, que no sabien de protestantismes ni romanços, el degollaren, convertint-lo en el primer home blanc a ser assassinat en Manhattan. Tot un honor en esta illa de llegendaris assassinats. Li ho explicava a Aura passejant per ací fa uns mesos. Ella havia llegit en la seua guia de viatge que, fins fa només unes poques dècades, un home era assassinat cada dia a Central Park. "*Pobre home*", vaig dir jo, i ella va riure. Els homicidis del parc, hui traslladats per ordenança municipal al districte del Bronx o als espais verds del Brooklyn més allunyat, han deixat pas a esta naturalesa quieta i reposada. M'encanta fugir i vindre ací a observar com canvia la naturalesa i sentir-me meditatund i solitari.

Ja ho va escriure l'estilista Elwyn Brooks White: "*Nova York concedirà el do de la solitud i el de la intimitat a qualsevol que estiga disposat a obtindre tan estranyes recompenses*". Rara frase en una metròpoli tan aclaparadora i sorollosa. Rara però certa. La va escriure l'estiu de 1948, un estiu bascó i ofegador com l'estiu passat, quan va vindre Aura. I clar que no era exactament ací, a l'holandesa Nova Amsterdam, on arribaren els meus cunyats, sinó a les costes de Plymouth, prop de l'actual Boston, en el llegendari *Mayflower*, onze anys després de l'expedició de Henry Hudson. Però Hudson treballava per a la Companyia de les Índies Orientals holandesa, era un anglés mercenari. Ells no; els meus cunyats, pura inspiració anglo-saxona, buscaven Virgínia i arribaren a les costes de Nova Anglaterra extenuats pel viatge i morts de fam. Els indis —uns altres indis que no aquells de Coleman, més cànids o més romancers—, en lloc de sacrificar-los, els arreplegaren i els van alimentar amb un estrany pardalot gallinaci de saborosa carn, desconegut a Europa, el titot. I als meus cunyats els va agradar tant que, en agraïment, els exterminaren (als indis), i en criaren (de titots), i cada quart diumenge de novembre, recordant aquell generós acte, mengen titot farcit en acció de gràcies (a Déu).

I Aura reia i em mirava de reüll en escoltar açò, fa ara huit mesos, mentre passejàvem pel parc. *Thanksgiving, Mayflower,*

paraules sagrades en el vocabulari de la família Wilder, la de Margaret. Aquell vaixell llegendari, que és com l'arca del Gènesi d'esta nació, du el mateix nom d'un altre vaixell, barca modesta de desgraciats pescadors contrabandistes que immortalitzà l'escriptor compatriota meu Vicent Blasco Ibáñez en una novel·la magistral: *Flor de Mayo*. “Ho has tornat a dir, Lou. Sí, Margaret, ho he tornat a dir: ‘Flor de Mayo!’” (és com si l'estiguera sentint). Ho he tornat a dir ara perquè estic sol al parc, Margaret, i per això parle sol, relaxat en este racó on veig els nobles teulats de pissarra dels edificis de la Quinta Avinguda que imiten el cel de París, on ningú veu el cartell que duc penjat a l'esquena i has dit que ningú tampoc no entendria, cosa que no compartisc perquè esta és una ciutat més culta del que vosaltres mateixos, els Wilder de Massachusetts, ja esteu avesats a pregonar, i per on et duc sempre a tu dins de la ment vigilant-me, però tot i així m'he tornat a recordar de la jove Aura. I de Sònia. De Sònia Fuster. Sí, he tornat a pensar en elles, Margaret. Ho he tornat a fer.

I ara me'n vaig, tal com he vingut. Però ho faré ordenadament. Vorejaré el llac i passaré per la fontana de Bethesda, sense cap turista hui, cosa rara; travessaré les aigües per Bow Bridge i Oak Bridge fins a prendre la via Oest, on en passar per davant de Strawberry Fields tornaré a recordar-me d'Aura quan parlàvem de John Lennon, l'estiu darrer, i després buscaré l'eixida a la Sèptima Avinguda perquè el que vull ara és arribar al lloc d'aquell primer dia, aquella primera vesprada calorosa pel Midtown amb ella fascinada i alhora confosa pel *jet lag*, aquella primera conversa. “*Pedalegiàgite, Lou*”. Pedaleja, fotut Lluís, i pren la Sèptima avall fins a Times Square, que també serà digne de vore tot buit —és el que trauen totes les televisions del món estos dies—, i després gira a mà esquerra al carrer 42, el teu sagrat Forty Second Street, cintura urbana, equador simbòlic de l'illa, i queda't a Bryant Park assentat al costat de les estàtues, davall els plàtans, d'esquena a la Public Library, i pren aire fresc, ompli els pulmons encara que es cole dins algun virus COVID-19 volador, i recorda-la. Recorda l'estiu,

la basca, el soroll, les banderoles amb el lema *One small step for a man, one giant lap for mankind* onejant als arbres, les multituds, les obres, els andamis tapant els edificis, l'immens desfici universal de tot aquell temps que ha quedat sepultat darrere les tàpies de la crisi i la pandèmia. Recorda, Lou, escriu la història d'aquells cinc dies que condensen i donen ara un nou sentit literari a la teua vida, i recorda-la també a ella, Aura, carinyo meu, fantasma meu que m'acompanyes per Manhattan.

2. Dia d'arribada

EL PARC A POQUETA NIT — UNA MIQUETA DE JAZZ

VIBRÀ EL MÒBIL I EN LA PANTALLA APAREGUÉ un número amb prefix d'Espanya. En despenjar, una veu cascada de dona madura em va parlar com si ens acabàrem de vore aquell mateix dia. Encara no li posava una cara, però al subconscient ja començava a moure un vent de records. Preguntà per mi:

—Què, no mirem massa el Messenger, eh? —digué.

—Perdona? —punyent, em va arribar una imatge a la memòria.

—No em coneixes la veu després dels anys... ai, Lluïset.

—Disculpa, és que ara mateix... —em va vindre el nom, però l'havia de pronunciar ella.

—Soc Sònia, xato, Sònia Fuster.

Vaig recordar el timbre ronc, un poc trencat, d'una nimfa adolescent fumadora, bevedora, discotequera, ara consolidat i fet malbé pel pas dels anys. No me l'esperava.

—Ah, Sònia, quina alegria! —vaig dir—. Estàs per ací?

Després de quasi tres dècades de viure als Estats Units les regles del tracte social tenen un difícil camí de tornada i la meua veu no deixava de ser formal, la familiaritat excessiva és de mal to. Res d'emotivitats indiscretes. Educació, afectivitat i distància. I donar temps a les coses. Ella, en canvi:

—Què més voldria, fill, què més voldria jo que estar en Manhattan! Fa molta calor o què?

Vaig rebre aquella telefonada de Sònia Fuster pel juny. “*Un atracament*”, segons la va definir ella. La seua filla Aura, estudiant de segon de no sé què —ho vaig aclarir molt més tard— venia a passar uns dies a la ciutat a finals de juliol. Uns amics seus, una parella que estudiava música a Nova York, tenien llogat un xicotet

apartament per l'Avinguda Amsterdam, al West Side, i Sònia s'imaginà de seguida un barri perillós ple de bandes i drogaddictes.

—M'he recordat de tu i he pensat que em faries un gran favor si et pogueres encarregar de la xiqueta, és molt jove encara. Mai ha estat en una ciutat tan gran ella sola.

—Tranquil·la, no has de patir.

A l'Avinguda Amsterdam, sobretot tal com sumes números en direcció a Harlem, tallen en llesques una estudiant estrangera cada dia i se la mengen crua amb salsa tàrtara al mateix carrer. Feia bé Sònia. Tenint un vell amic emparentat amb una arrelada família demòcrata universitària de Massachusetts, assentat en un confortable condomini de pocs apartaments a l'East Side, envoltat de cases riques i museus, seria una bogeria, a més d'una irresponsabilitat, deixar que la jove gaudira d'uns dies de llibertat adolescent i s'ho passara d'allò més bé en una zona detestable plena d'inquietud creativa, teatres, conservatoris, cultura popular i música i art al carrer. Les mares sempre cuiden que les filles no facen allò que els haguera agradat fer a elles a la seua edat. I allí em tenies a mi disposat a impedir-ho.

—Clar que sí, Sònia, serà un plaer. Si ella està d'acord, ací estarà com a casa.

Així va ser, Aura. I, mes i mig més tard, arribares.

Hauràs arribat cansada pel viatge i el canvi horari, voldries sopar i dormir, però mentre intentaves trobar la son a l'estretor de l'avió el sol ha retrocedit sis hores en el cel i torna a la càrrega; en els qüestionaris del control d'immigració hauràs hagut de respondre un muntó de preguntes absurdes per a les quals només et venen al cap respostes iròniques; has passat per la por d'extraviar la maleta, que la trobes oberta o trencada, que algun pigment o ingredient químic del teu maquillatge haja confós l'olfacte del gos policia, que eixa agent afroamericana de metro huitanta que vigila la cua d'arribades tinga un mal dia, que el dispositiu digital

de reconeixement facial confonga els teus trets anatòmics amb els d'alguna jove fixada al *núvol* d'un servidor vigilat amb satèl·lit i armament pesat en el desert de Nevada, a quatre mil quilòmetres de distància, i et retinguen sis o set hores en una sala de l'aeroport fent-te preguntes surrealistes; que el teu anglès no siga a la fi tan eficaç com pensaves; que el *transfer* no estiga esperant-te, que hi haja algun accident en l'autopista de Queens i es tarde més de dos hores en travessar l'East River, que eixa casa on vas i eixa família que no coneixes siguen estressants, rígides, avorrides, poc hospitalàries, massa hospitalàries, que et fixen horaris, que mengen mal, que mengen massa, que t'ho vullguen pagar tot, que t'ho facen pagar tot, que t'ho vullguen ensenyar tot, o que no t'ensenyen res, o que eixe vell amic de ta mare siga el típic tio madur que intenta posar a prova amb una adolescent la resistència de la seua masculinitat al pas del temps.

—Sembles pensatiu, Lou —somriu àcidament Margaret mentre dinem.

—Pense, ergo escric, ja saps.

—Ho escriuràs, Lou, sabia que ho escriuries.

I escric. Vull escriure. Necessite escriure. Vaig a escriure.

La primera impressió que ens causa una ciutat ens condicionarà per a sempre el record. Si el viatger arriba a Nova York per l'aeroport de Newark o si ve d'un vol interior cap a LaGuardia, l'avió haurà planejat durant uns minuts sobre l'illa. És impossible no quedar atrapat en la contemplació de la panoràmica que oferix la finestra, fins i tot si ja has vist l'espectacle tantes voltes com l'he vist jo. Des de l'aire Manhattan pareix un lloc irreal, una formació geològica o un accident físic del terreny més que no una ciutat. La sensació de verticalitat, d'amuntonament, de duresa, escriu totes les raons humanes i ens fa pensar en un cataclisme. A dos mil metres sobre el Hudson o sobre Brooklyn no es veuen els humans, només la seua acció sobre el territori, i ací sembla més que en cap altre

indret una acció molt semblant a la d'un eixam o un formiguer, al resultat d'una violenta erupció ràpidament congelada o a un sediment d'estalagmites, rara, bella o no sols depenent del nostre estat d'ànim, però completament desproveïda d'ànima, *natural*. En canvi, baixes a ran de terra i la ciutat és un torrent d'emocions, recorres els seus carrers i és pura ànima. Per contra, si el viatger arriba al JFK, com si arriba per carretera, no haurà vist res fins a estar a prop de la muralla d'edificis. La seua entrada a Nova York serà per això un poc més *humana*, però igualment rara, sorprenent.

L'has vista tantes voltes i, en canvi, la veus per primera vegada. Forma part de la teua motxilla visual i emocional des que vas nàixer, però no és teua fins que no l'has xafada i al mateix temps estranyada un poc. "Açò 'era' Nova York?". Sabia que venies de la T-1 de Madrid a l'aeroport JFK, que tenies 19 anys, que eres somrient i sensible, com correspon a la teua edat, que eres la filla de Sònia i que no t'havia vist mai, excepte en quatre fotos les sensacions de les quals, com a tu les de la ciutat que vas conèixer i et vaig ensenyar, van quedar anul·lades per la presència real. Perquè eixes imatges que tantes voltes has vist en tants llibres, productes publicitaris o televisius, en tants plans cinematogràfics, que formaven part del teu imaginari i potser inclús dels teus somnis, ràpidament s'hauran esvaït en la boira de la memòria, hauran quedat modificades per la configuració real dels carrers, dels espais, substituïdes per unes sensacions i matisos, detalls i percepcions noves, inclús olfactives i lluminoses, que no són en absolut les que imaginaves. Res és com s'imagina.

El conductor t'ha deixat per fi en un carrer que et pareix sorprenentment estret i familiar, com d'una ciutat qualsevol. Abans, has travessat en cotxe autopistes i ponts desgastats, fets malbé, amb l'asfalt badat i la pintura esborrada, per voreres brutes, aiguamolls i massissos d'arbres enormes en barris on es mesclen grans colònies de cases totes iguals amb fàbriques i magatzems, solars, exposicions d'automòbils, comerços en vint idiomes, cementeris tancats amb fil d'aram que semblen instal·lacions

militars, esglésies que pareixen casinos, camps de bàsquet i els primers gratacels, indecisos, aïllats, edificis de vidre i ciment, de més a més alts i seductors, reproduïts mimèticament, que van estretint l'espai urbà com si ens aproximàrem lentament a una manifestació de gegants que es convoca a l'altra banda del riu. Has creuat un pont de ferro per on travessa el metro fent un soroll retronant, un pont vell i enreixat, el de Queensboro, tapat com una caverna, a l'entrada del qual els gratacels de Manhattan competien per sobreixir uns sobre altres en un tsunami de ciment. Abans, els havies vist créixer pel parabrisa del cotxe afilats com els tubs desiguals d'un orgue, a una distància en la qual encara eren com de joguet, com les puntes d'un estoig de llapisseres de colors o una màquina d'aquelles d'expendre cigarrets. Però, en creuar el pont, després de volar sobre l'autopista, és difícil vore els gratacels, els carrers són estrets, algunes cases, desiguals, semblen les d'un barri de ciutat anglesa, rajol negre, finestres blanques, escaletes, jardinetes, lucernaris a ran de terra. Tallen avingudes més amples i amb construccions més grosses, però res no perd l'aire de barriada, ple de botigues i lluminosos senzills i llocs on menjar. Tot molt familiar. Manhattan és familiar, encara que les seues dimensions no ho siguen. I, per fi, has arribat a un carrer silenciós que de moment no sembla res de l'altre món, però que et fa sentir de sobte una tranquil·litat estranya, una serenitat imprevista i momentània. Com un benestar. Un barri ric, t'haurà dit ta mare —ho sé, que t'ho haurà dit—. Potser sí, un barri ric, però encara no estàs en disposició d'entendre o no t'han ensenyat, Aura, que això és abans que moltes altres coses la riquesa: una tranquil·litat i una serenitat momentànies, un benestar fugisser.

Un home menys protocol·lari, menys imaginatiu que jo, hauria anat a l'aeroport amb un somriure franc de dentadura completa, t'hauria abraçat i besat —encara es podia— i t'hauria obsequiat amb una flor o un simpàtic peluix de King Kong com a benvinguda. Però em fa vergonya que no tinc cotxe, que no conduïsc cotxe en la ciutat que va inventar el conduir un gran cotxe com el pas

següent en l'evolució a caminar sobre dos extremitats. I per això t'esperava —t'esperàvem— a casa sobre les dos extremitats però amb tot un programa preparat perquè no perdes la vesprada, per tal que no pogueres oblidar eixes primeres, misterioses, íntimes, teues, irrepetibles hores en la ciutat.

T'ha estranyat a ben segur un apartament sense xiquets ni rastre d'ells. Sense adolescents com tu —ho sent—. Sense *descendència*. Igual que no tinc cotxe, no tinc fills. Margaret i jo no n'hem tingut, en part per un atzar de la naturalesa, en part per decisió seua, en part per decisió nostra. No som infèrtils, es veu; per força som, d'alguna manera, incompatibles o complicats. Sense fills, un apartament ampli i lluminós t'havia d'esperar a tu de forma molt especial. Ací només habiten una parella d'intel·lectuals, l'un exitós, l'altre romancer i d'alguna manera també —o de moltes— fracassat, uns quants gossos amb noms de la reialesa i una servitud uniformada i parcialment innecessària que neteja contínuament la casa, fa els llits, persegueix brins de pols pels racons, du premsa i pa, prepara el menjar i coneix tots els botiguers del barri. I se'n va per les nits per tal que els seus patrons puguen continuar amb plena convicció i sense embarassos —ja s'entén— el seu permanent combat de *pressing catch* dialèctic-sexual, cada vegada més allò primer i menys açò darrer. Però és un apartament càlid, agradable, actual, ple de llibres i salons i seients molt còmodes i aparells moderníssims, d'habitacions buides per a convidats i on, això sí, no es veuen per les finestres cap d'aquells edificis flamants ni vistes d'ensomni sobre les quals, a ben segur, venies somiant. No patisques, les voràs. Estàs a Nova York i les vistes són, com es diu ací, *all around*. Només cal eixir al carrer o pujar a la terrassa.

La presentació ha estat afectuosa, ja ho has vist. Margaret és eixa dona robusta i una mica pel-roja que encarna perfectament les virtuts americanes: la frescor, la immediatesa, la cooperació i l'eficàcia, i una força de caràcter com només es pot gestar en un gran continent conquistat a colps de tenacitat i violència. I ja

has vist amb quina determinació els nord-americans es lleven d'enmig i desapareixen sense explicacions, igual com apareixen. Amb una càlida besada i un somriure amplíssim, Margaret t'ha saludat en arribar, t'ha ensenyat la casa, t'ha presentat el majordom, t'ha fet entrar a la que serà durant uns quants dies la teua *suite* novaiorquesa, on t'esperaven un centre de flors i bosses i bosses de botigues de moda amb roba i sabatilles per a tu que ha estat comprant durant dies, després d'informar-se de talles i detalls. I ha desaparegut. "*Apanya-te-les, Lou, amb la convidada*".

I vam eixir a la ciutat, Aura, només tu i jo, sense Margaret. "*Ens trobem després a sopar*", havia dit la meua esposa abans de desaparèixer, que això de sopar ací és en no res, a una hora desacostumada per a tu, que vens de València, encara que hui el teu rellotge del cos va descol·locat pel canvi horari. No vas voler marejar-te amb la roba i vas eixir, després de la dutxa i uns minuts de descans i de jugar amb els tres gossos, que de seguida foren els teus amics, vestida de tu mateixa: "*Demà m'ho provaré tot, moltes gràcies, no hi havia el perquè, Lluís*". Ho sé. Sé que preferixes ser la que venia en l'avió però en el fons t'ha fet molt de goig vore eixes bosses amb marques que són una temptació per a una jove de la teua edat, amb una varietat i una novetat que no arriba a Espanya o tarda en arribar, que de seguida comprovaràs que ací les botigues són museus i es visiten tal com a Europa es visiten les catedrals. I així vas eixir, "*còmoda però arreglada*", que havia dit Margaret amb una expressió que vaig haver de traduir, que després de sopar anirem a un espectacle de benvinguda amb permís del *jet lag*. I vam prendre un taxi groc, com cal, i vam baixar per Park Avenue però estava petada de trànsit, impossible, i el taxista ho va intentar per la Quinta, al costat del parc, i anà a buscar la Sèptima però li vaig dir que parara després d'uns minuts claustrofòbics, tot en obres i ell un poc massa agressiu conduint, clàxon a cada moment, frenades i imprecacions en dialectes del Ganges. Baixàrem del taxi.

Estàvem al carrer 53, a la vista del Museu d'Art Modern, el famós MoMA, tancat encara per una llarga reforma. Abans, t'havia assenyalat la caixa de vidre de la botiga *Apple* de la Quinta, també tancada per obres, tot en obres, vaja, i jo que començava a pensar que no era ni la millor època de l'any ni el millor any per a ensenyar-li la ciutat que tant ame a una jove que arriba —volia pensar— àvida d'esperit de conèixer-la.

...

Diu E. B. White, que és qui millor ha descrit la ciutat amb menys paraules, que “*Nova York es busca tant per un excés d'esperit com per una deficiència espiritual*”, és a dir, pels dos extrems més allunyats que es poden donar en la constitució psicològica d'una persona. Ho escrigué en 1948, quan el turisme de classes mitjanes despuntava i els grans visualitzadors de negocis que sempre han acampat en esta ciutat començaven a albirar el gènere de les guies de viatges, i contractaven gent brillant com William Faulkner o ell mateix per a incorporar text de qualitat a uns llibres pioners que després il·lustraven fotògrafs com Henri Cartier-Bresson o Robert Capa. Hui la plaga mundial de turisme barat ens inunda la ciutat de viatgers amb un dèficit d'espiritualitat per al qual ni tan sols Nova York aporta un remei. Les guies turístiques que més circulen són pamflets visuals on localitzar en segons què fotografiar, on menjar, on ballar, on pixar i dormir, tot per pocs diners i amb el mínim desgast mental. Quin gran escriptor o periodista voldrà encara gastar les seues paraules? Escriure professionalment no és cap passatemps. Però també queden viatgers dels altres, com jo, els que arribarem ací moguts per l'excés de món interior i la intoxicació de somnis que ens van fer deixar els nostres llocs d'origen buscant una cosa que en algun moment vam confondre amb una vida *millor*, una cosa que pensàvem que existia fora de nosaltres i per això calia anar a buscar-la, i que llavors no estàvem preparats per a admetre que no era res més que... sí, la sort. Buscàvem un món

que no existia, que només vivia dins nostre, però que, si en algun lloc es podia projectar mentalment, era ací, a Nova York. No sé amb quina categoria de viatgers t'identifiques, Aura, si busques en les ciutats uns somnis que van dins teu o tan sols esperes que *t'entretinguen*; ignore si voldries viure ací, com els teus amics hi viuen, com jo volia a la teua edat. Sols espere, ara que arribes, que ens puguem comunicar i que m'encomanes un poc de la sort que es rifa cada dia en la ciutat. Jo vaig vindre a edat semblant a la teua buscant un gir del destí. “*Ningú hauria de vindre a viure a Nova York si no espera ser afortunat*”. També ho va dir White.

I hem parat el taxi un poc per impaciència meua, perquè de colp he vist tot el programa de benvinguda visual que portava dins meu desfet pels embussos de trànsit i les obres. Ara mateix, baixar a Washington Square Park ens podria prendre més d'una hora. Vens cansada i no eres culpable de les meues enyorances d'adolescent. Washington Square t'agradaria, has vist en mil pel·lícules l'arc i la gespa on s'assenta la gent; és un lloc encantador, adolescent, però més hores de taxi quan vens de traslladar-te a Madrid, creuar l'Atlàntic i travessar Queens —i per al teu rellotge ara mateix és mitjanit— no ho paga. Els teus ulls castanys brillen amb ànsia juvenil i demanen clemència. De moment parles poc i somrius molt, Aura. I jo no trobe la forma de comunicar-nos. Som dos estranys i estem tensos. Deixem que la ciutat obre el seu miracle.

I vam baixar del taxi i tornarem a la Quinta Avinguda. Estàvem davant l'Atles *art déco* que desafia de front les agulles neogòtiques de Sant Patrici, un tità grec però molt americà amb el món a l'esquena, que nasqué mirant de reüll l'ascens del nazisme entre el temor de la guerra i la temptació de l'aïllament. Sabies, Aura, que John Rockefeller va ser un destacat antisemita i que els nazis es van passejar per esta ciutat en la dècada de 1930 amb una certa comoditat? No ho sabies, el nazisme va tardar a ser reconegut com un càncer del món; i entre riuades de gent vam arribar a un

Rockefeller Plaza atapeït de turistes que entraven i eixien com un ramat del recinte per la seua estudiada estretor de congest.

El Rockefeller Center no és un edifici, és pràcticament una xicoteta ciutat. Una meravella de l'arquitectura i el disseny d'aquells anys 30. Vas quedar bocabadada mirant l'altura del gratacel i la plaça rectangular que tapen en estiu els velams d'un restaurant. La font amb el Prometeu daurat, tan famosa, ens obliga a mirar cap a baix, al fossat que envolten totes les banderes del món onejant als seus pals amb un flamejar i un dring de trinquets, com velers a la mar, i eixa profunditat de la plaça enfonsada com un clot és la que destaca la verticalitat tan estilitzada de l'edifici de la RCA que puja a tocar el cel: de front, és poc més que una aresta fina; lateralment veus una llosa irregular com la paret d'un precipici.

—Pujarem un altre dia, és una de les vistes més completes de la ciutat, la foto sense la qual no pots tornar a l'aeroport.

Et vaig explicar, entre aquella multitud que buscava àvida una perspectiva impossible, el *selfie* glamurós que es pot pujar de seguida a les xarxes socials, que davall d'aquells tendals posen a l'hivern la famosa pista de patinatge, i que estàvem just enfront d'on es col·loca l'avat de Nadal més fotografiat del món. Però hi havia concentrada massa gent, feia molta calor, ens perdiem constantment l'un a l'altre entre el tumult. En un moment de desànim et vaig dir que no era la millor època de l'any per visitar la ciutat, que allò semblava la Fontana di Trevi, assetjada perpètuament per les hordes infatigables de la mesocràcia global. Nova York cal visitar-la amb una mica de fred i fora de temps de vacances, vaig dir, i vaig sentir immediatament que no hauria d'haver-ho dit, perquè en qualsevol cas era el *teu* primer dia, l'únic i irrepetible primer dia on cal confiar i deixar la ciutat obrar el miracle. Et vas girar i em vas dir:

—No és com ho imaginava, però és espectacular. Fes-me una foto.

I em vas donar el mòbil, i et vaig poder observar per primera volta, detingudament i sense dissimulacions, a través de la càmera.

—Ja la tinc ací, Sònia, és preciosa, com sa mare —havia dit minuts abans per telèfon.

I vaig vore una mar brillant i un cel blau en un dia límpid d'estiu, una platja encara mig adormida que tanca un cap negre i prim que s'estira al sud, el mateix oneig de velams en un port real, i una cara simpàtica i plena de vida, granada pel sol, una jove d'ulls vius que desbarra i desbarra parlant amb obscenitats i paraulotes, i em diu: "*Baixem ja d'una puta vegada*".

I la perdia un instant després, en aquell altre port de tendals i velams i banderes, abarrotat de contrabandistes de records, de corsaris de classe mitjana; s'esborrava a l'altra banda de la pantalla del mòbil, on reapareixia més alta i estilitzada, circumspecta, el nas més prim, els pòmuls suaus, el monyo més llis i fosc però amb els mateixos reflexos de coure i, sobretot, amb una inquietant distància en la mirada, mig tímidesa mig intel·ligència, que em va deixar immòbil, com quan somiant intentes eixir per la porta d'una habitació i la trobes tapiada.

Va ser allí, Aura, en la perspectiva impossible de Rockefeller Plaza, on vaig començar a exercir de fotògraf per uns dies i a comprovar amb quina facilitat mudeu d'expressió els *millennials* i traueu del no res un somriure lluminós i un gest convincent de felicitat suprema, eixa novíssima forma de mentir abans reservada només a estrelles de cinema i altres gents beneïdes per la fama. Vivíu instal·lats en la xicoteta fama imaginària que vos atrapa des de les xarxes socials amb les seues recompenses psíquiques, i que en el fons és la mateixa tirania que anys arrere obligava una actriu a mostrar-se radiant la mateixa nit en què, de dia, havia meditat amargament el divorç o el suïcidi. Amb professional desimboltura, apareixies deu segons en la pantalla espurnejant de felicitat després d'haver-te mostrat cansada, inquieta i segurament un poc deseixida amb un desconegut que et duia a recules per una ciutat que havies somiat compartir amb els teus amics, que esperaves gaudir amb ells, gent com tu, i en la qual de moment res no era com ho havies imaginat, començant per una calor angoixant.

—Quique i Anna arribaran en tres dies, ara estan a Chicago. Estos adolescents de hui en dia ja no saben ni coordinar-se, Aura tenia el bitllet comprat feia temps. Cuideu-me-la bé, Lluís, per uns dies no tindrà a ningú més que vosaltres.

—Sí, Sònia, per uns dies Aura és la nostra filla. Gràcies pel regal!

I vam passar pel Radio City Music Hall, un clàssic, el teatre favorit dels novaïorquesos, on en els anys 50 i 60 els immigrants —jueus, italians, irlandesos— portaven el cap de setmana les seues famílies a vore un espectacle venint dels barris de Brooklyn i Queens, de les ciutats de New Jersey, i les batejaven en la seua nova americanitat. Vam baixar entre l'arquitectura rectilínia de la Sexta Avinguda que sembla un decorat de Giorgio De Chirico, vam arribar a la bulliciosa cruïlla de la Sèptima amb Broadway, el mateix Times Square que la pandèmia deixarà nu d'humanitat huit mesos més tard. Estaves exhausta. En este punt Manhattan es col·lapsa, s'empantana, no hi cap una persona més. La barrera física de la intimitat queda abolida. Les senyalitzacions avisen de la prohibició absoluta d'entrar armes de foc. Atònita entre pantalles que tapen edificis sencers, folrats d'anuncis i animacions que et fan girar la vista per tota la plaça com una nina en una caixeta de música, acabaves d'aterrar en un altre planeta.

—Açò ho imiten Xangai i Hong-Kong i Tòquio, i totes les grans ciutats asiàtiques, però Nova York no es deixarà arravatar mai el foc del capitalisme! —vaig dir alçant la veu per damunt del rebombori, sempre un poc hipnotitzat quan transite per este delirant encreuament d'avingudes.

I et vaig prendre més fotos, on ixes atònita i també un poc ullerosa davant els anuncis gegants i les cintes lluminoses que vomiten contínuament les cotitzacions de les borses. Després vaig afegir:

—Prou per ara. Descansem un poc. Ací a prop hi ha un parc molt agradable.

...

Bryant Park és una de les replaces encantadores on la quadrícula de Manhattan s'agafa un descans i ens oferix la jardineria a canvi de l'arquitectura, o, més ben dit, envoltada de l'arquitectura: Madison, Washington, Union, Gramercy, Stuyvesant, Bryant, i tants més, els fillols de Central Park, els oasis de verd disseminats pels vint-i-dos quilòmetres de llarg que fa esta illa frenètica i dura del Hudson. I que per un instant la tornen amable i humana al ciutadà i el viatger. De totes estes places i jardins, el parc Bryant té una cosa especial que el fa el meu favorit: es troba al carrer 42. I això significa que es veu sobreeixir l'Empire State sobre les copes dels arbres i els modestos gratacels antics, i que té en perspectiva el Chrysler Building, la joia arquitectònica de la ciutat, el gratacel considerat el més bell de tota Nova York, i segurament del món sencer. I un detall més, Aura, ara que estem a punt d'assentar-nos en l'extrem est del jardí: en esta part les estàtues no són ja guerrers ni exploradors, ni pares solemnes de la pàtria. Ací els espectres que ens acompanyen són els filòsofs i els escriptors, car eixe edifici que ens guarda l'esquena és la biblioteca pública i estos són els seus jardins, els jardins de la poesia i la literatura. Ah, i eixe gratacel tan definit i acadèmic que l'enfronta, en la cantonada de la Quinta Avinguda, es deu a un compatriota nostre, Rafael Guastavino. Ell i son pare feren més de mil edificis i estructures a Nova York.

Tot això volia dir-te, Aura, i t'ho vaig dir només a mitges. Els termòmetres marcaven 34 graus, la humitat fregaria el 80%, les ombres avançaven sobre els carrers, però la massa líquida que abocaven els dos enormes rius sobre l'atmosfera de l'illa feia que es poguera tallar l'aire, que se sentira a la pell com un pes, o com la carícia d'un goril·la gegant que de repent ens vol tindre entre les seues mans. Sufocada, vermella, el teu vestit fi però negre i llarg —“*informal però arreglada*”, havia dit Margaret— s'adequava al teu cos com una segona pell. Jo em sentia culpable: els carrers, el 42 i tots, eren riuades de gent, bogeria de trànsit retronant amb molts camions pesats que es movien des de feia mesos per una ciutat en obres; molts edificis estaven tapats per bastides i xàrcies grises de

restauració que no els deixaven apreciar. El mateix Bryant Park, tan evocador en tardor i en primavera, era una mar de cossos suats buscant el verd i el fresc de l'herba, l'ombra d'un plàtan frondós, la sacietat de la set, una cadira, una tauleta, uns centímetres de gespa on llevar-se les sabatilles i reposar el cos. Centenars de caps miraven en direcció contrària a nosaltres, a dalt de l'escenari on un grup *country* feia un concert. En el quiosc i en la terrassa superior del grill-restaurant cambrers i cambreres joves, ràpids i eficients com autòmats, servien refrescos. Hi vam trobar una taula.

—No tardarà a telefonar Margaret, li agrada sopar tard en estiu, però això ací és a les huit. A més, sap que vens cansada. Tranquil·la, no desesperes.

—No patisques, Lluís, jo estic bé. Estic fascinada.

Un xiquet se'ns va acostar caminant amb el cap ficat dins d'un escafandre blanc de bisell daurat, lent com un astronauta. A l'escenari, la música havia cessat i hi havia discursos i aplaudiments. Et vaig mostrar com dels fanals i els troncs d'alguns plàtans penjaven unes banderoles dobles, roig i blau marí, on en una part es podia llegir: *One small step for a man*, i en l'altra: *One giant lap for mankind*.

—Has vingut en un dia assenyalat, Aura. Hui fa cinquanta anys que la humanitat va arribar a la Lluna.

Em vas mirar sorpresa:

—Ah, sí?

Jo, mentrestant, recordava... Quan eixe rostre radiant em diu "*Baixem ja*", el sol encén la pell de la mar i rebotja en el cel, en la cara, en els ulls, fa abaixar les parpelles i buscar l'ombra o agafar les *Ray-Ban* negres. Però queda el record de la nit anterior, junts, una lluna groga i trista calfant el baf atmosfèric sobre el perfil de la costa, surant com una bola incandescent però quasi morta al sud de la badia. "*Baixem, un dia ens hem d'escapar per la nit i prendre la barca tu i jo, perquè no hi ha res com vore eixir la lluna de dins de l'alta mar*". "*Ho hem de fer, Lluïset, ho hem de fer els dos sols*". Això només ho pensem al principi, però ho parlem

després un dia: ella vol fer-ho, jugar-se-la amb mi i escapar amb la barca una nit de pleniluni. "*Ells que continuen. Que continuen viatjant i discutint, que nosaltres fugirem. Els dos sols, la barca en la nit i una botella de rom, com si fórem pirates*". I açò no puc compartir-ho encara amb tu, Aura, joveneta desconeguda que t'ho mires tot i parles poc, que sembles reconcentrada en tu mateixa, que ja has començat a captivar-me precisament per això, perquè no trobe la clau d'eixe somriure que pareix per moments saber-ho tot, o no saber res, amable, dolç, hermètic, defensiu, tan diferent de qui un dia, fa tants anys, va ser ta mare. Què saps d'ella en realitat?

—Jo vaig nàixer aquell estiu de 1969, saps? Amb l'home en la lluna —vaig dir.

I, una vegada més, vas somriure sense contestar. Jo ataüllava l'extrem del parc, dalt de l'escenari, on m'havia paregut confirmar una sospita:

—Aquell ancià que ha pujat a l'entarimat ple de medalles, veus? Diria que és Buzz Aldrin. No he prestat atenció al discurs, però ha de ser ell. Ahir es passejava per Central Park. Fixa't, tan a prop de nosaltres ara i un dia va xafar la pols de la lluna.

—És emocionant.

Em vas mirar.

—"*Whitey's on the Moon*", deia aquell rap dels negres de Harlem —et contava—. Però era una cançó protesta. És curiós: per als russos els qui havien arribat a la lluna eren els americans; per als negres, els blancs. És difícil d'acontegar este planeta.

Vas traure el mòbil i vas fer la foto, com veies que feia la gent.

Aquell home va passejar per la lluna només un parell de setmanes abans de nàixer jo, Aura. Estic a punt de fer els 50, igual com ta mare. A ella la cerque ara a palpes en la distància del temps, entre una boira de records. Vam ser amics. Més que amics, Aura, còmplices. Què en saps, en realitat, de mi?

—A vore, què t'ha contat ta mare de mi? Que m'entere jo amb quina informació has vingut ací —vaig preguntar en to de broma.

Sorpresa, vas arrunsar els muscles. I vas esquivar una vegada més la resposta.

—Res, doncs. Què et sembla Nova York? Impressionada?

Tornares a somriure.

—Sí, però no esperava tanta... —vas gesticular circularment amb les dos mans.

—Tanta... sí, tens raó. Tanta! És la capital del món. Fa cinquanta anys ho era més encara. I fa vint-i-nou, quan jo vaig vindre, també. Més que ara, ja ho crec.

Et vaig parlar de quan vaig arribar amb 21 anys, prou perdut. A una ciutat tan sorollosa i esgotadora com hui, però més inhumana, més bruta i prou més perillosa —este parc era intransitable, un viver de traficants de drogues—. I vam anar, a poc a poc, desfent el gel. Després et vas interessar per Margaret, t'havia caigut molt bé, t'havia semblat una dona enèrgica i molt simpàtica. Volies saber a què es dedicava.

—És psicòloga.

—Ah, que interessant, llavors cura la gent.

—No, ella s'encarrega de posar-la malalta.

Et va sobtar la resposta. (Incrèdula, calles però rius, Aura. Això no pot ser, posar malalta la gent, penses).

—És molt més rendible, creu-me, es guanyen més diners —hi vaig insistir.

Tornares a riure.

—No és broma —vaig tallar—, Margaret ha estudiat formes d'addicció relacionades amb les noves tecnologies. Però no per a curar-les, precisament. Ara treballa a Wall Street, en una empresa que analitza el comportament dels inversors davant del risc.

—Que interessant, Wall Street.

—Saps? El cervell és com una màquina, és previsible, el pots condicionar. És un conjunt d'algoritmes, d'instruccions genètiques i evolutives sobre les quals poden interactuar altres algoritmes no genètics ni evolutius. A Harvard saben més de com actuaràs en una situació determinada que tu mateixa. Amb això i unes poques

matemàtiques ben parides es pot fer una fortuna. Un psicòleg, un estadístic i un creador d'algoritmes s'ajunten amb un psicòpata i tenen el món als seus peus.

—Estudien els comportaments psicopàtics?

—No, al psicòpata el posen a manar, és el *boss*.

—T'agrada fer bromes —començaves a captar-me (però potser era massa prompte encara, la primera vesprada).

—Voràs, l'escala dels lladres comença pels micos dels safaris, al següent nivell està el quinquí que et posa la navalla al coll en un parc, després venen els atracadors de bancs, els antiquaris, els advocats, els meus cunyats, l'administració tributària, la màfia, i a dalt de tot hi ha un personatge que t'estudia metòdicament des d'això que diuen un laboratori d'idees, et fa caure en una necessitat qualsevol i, quan et troba indefens, amb la llei de la seua part et despulla.

—Els banquers?

—Sí, i més gent..., més gent.

—Ma mare em va dir que tu fas classes d'espanyol.

(Sònia sempre fent la punyeta).

—En certa manera. Sí, però no.

—Sí o no?

—Diguem que no. Soc professor de literatura hispànica. Professor universitari. I sí, també done classes particulars de castellà. I escric.

—Escrius? Que interessant. Has publicat algun llibre? —ara venia la decepció.

—Encara no, però un dia d'estos trauré un *best-seller*. Si no, quan tanquen en la presó a Margaret i tota la seua família, de què viuran els nostres nebots?

Tornares a riure, Aura. Amb ganes, ara. (Ens anem entenent).

—I Harry, i Billy, i Charly —continuava—. I el majordom, què serà d'ells quan tanquen la meua dona?

Però sonà el mòbil.

—Hello, (...), així és, ací estem, en Bryant Park. Però, com ho saps? —esbossant un amplíssim somriure, vaig mirar-te,

trionfal—. Perfecte. M'agrada. En el grec de la 56 en mitja hora, amor meu.

Pareixies contenta amb l'idea de sopar d'immediat. Vas esclatar a riure.

—*See you, Margaret.*

Hem sopat prompte i bé en el restaurant grec. Queda encara un residu de llum en els jardins de Central Park. Una negror de núvols creix sobre l'East River i fa més intens —i patètic, si cap— l'últim bany de sol en el perfil dels edificis de la Quinta Avinguda. Els gratacels de l'East Side brillen contra un fons de tempesta. Carruatges antics de cavalls es demoren i van arribant en filera davant l'ombria que enfronta l'Hotel Plaza, on descarreguen els seus passatgers riallosos. Els pintors de carrer es retiren. Les fonts s'il·luminen. En mitja hora el parc serà un lloc insegur, poc recomanable. I galgades de turistes van eixint per les vies d'accés, però nosaltres hi entrem. Hem de fer temps abans que comence el concert.

Margaret s'ha abillat molt però se li nota que n'ha perdut el costum. No obstant això, té hui una ressemblança d'aquella joveneta estudiant de psicologia que em va presentar un dia Ann Greenfeld, pel 1993. Nota la competència sexual de la fadrina i torna a voler ser una dona desitjable. 19 anys són 19 anys. Aura, en canvi, es troba més relaxada amb Margaret davant, parla, pregunta, gesticula quan no li arriba l'idioma i ho fotografia tot. M'agrada observar la seua reacció a tot allò que veu, captar el seu descobriment íntim de la ciutat. El perfil sud del parc està en plena transformació i va perdent la imatge clàssica del segle XX. Sobre els edificis amb teulats de pissarra i voltes daurades, sobre els gratacels cúbics i piramidals de rajola, s'alcen ara a tocar el cel finíssimes columnes de vidre i acer enlairades per damunt dels quatre-cents metres d'altura. Impressionen. Plantades com estaques sobre la ciutat, amb el seu esquelet encara visible, les grues

de construcció les coronen fent l'efecte d'un gran aràcnid pres al cap de la seua víctima. Brins de núvol solts com fils de cotó els passen per damunt mentre l'ocàs a ponent s'encén per moments. Amb tota raó esta ciutat és una fàbrica de somnis. Tan imitada i no sembla d'este món.

No sé què ho fa; potser el cinema, cada detall repetit en la memòria, eixe històric neó roig de l'hotel, *ESSEX HOUSE*, i el subconscient que diu immediatament: "*Nova York*". I tants altres. Ens n'entrem molt, la gent ja ix. Els parcs de les grans ciutats es transformen quan cau el crepuscle. És un moment inquietant, la gent desapareix, però no *tota* la gent. És la massa que se'n va amb la llum del dia i els habitants singulars que es queden: els sers solitaris, pensatius, els enamorats, els que rumien foscament un fracàs, els qui esmenen en silenci la seua vida, els inadaptats, els que no tenen sostre, els bohemis, els suïcides, els lladres. A poc a poc, dels arbres cau un mant de silenci que es perd en el batec llunyà de la ciutat i, barrejada amb l'olor de la terra, puja una calma expectant. Tot se sent com augmentat: les xafades sobre l'arena, les fulles, el vent, una veu, uns ocells que es busquen, un esquiol que s'enfila arrapant l'escorça d'un roure i mira, el pes de l'aigua quan cau sobre el plat de la font. Qualsevol cosa es fa ominosament present i tensa l'ànim. Ens corprenem sense voler: el parc ha recuperat el pols profund de l'illa salvatge i torna a ser, d'alguna manera, un eco latent d'aquell Manna-Hatta indígena anterior a 1609. Quan jo vaig arribar en 1991 endinsar-s'hi a poqueta nit era una temeritat. Aura comenta que ha llegit en la seua guia de viatge que la delinqüència el va fer impracticable en els anys durs de l'heroïna, entre els 80 i els 90, quan un home era acotellat cada dia dins del recinte. "*Pobre home!*", dic, i ella i Margaret riuen. Un altre dia peregrinarem on van matar a John Lennon en 1980, davant mateix de sa casa. Ara ens entretenim amb contalles macabres d'homicidis ancestrals, mig seriosament, mig de broma —Margaret em corregix els detalls—, i a mesura que cau la nit sembla que ens envolten els fantasmes de tants milers de

cadàvers esquarterats, descabellats, escorxats. El trepitjar de les rates, si més no, és ben real. Paüra. Terror. Però Nova York tot ho aguanta. Tot ho absol, com la pols que es desfà entre les soles de les sabates. Esta ciutat et fa seu i t'aïlla del patiment, la injustícia, el perill i l'horror que sempre l'han envoltada. No els veus com els vories en altres llocs. No es fan presents, si tu no vols. Nova York té massa energia i te l'encomana. Ara posem fi a la jornada en un club de *jazz*.

Acabem el dia al *Dizzy's Club* del Lincoln Center. Margaret no ho ha pogut triar millor. El *jazz* culterà, el de precepte i guia selecta per a exquisits, és cert que s'ha d'anar a buscar als locals del Village, on et poden atracar fàcilment a raó d'una consumició mínima de 70 dòlars per persona. O al Harlem negre, on Ella Fitzgerald o Miles Davis. Però el *Dizzy's Club* ho té tot. Estem al barri musical per excel·lència, el que mai perd de vista l'artèria retorçada i estreta de Broadway, a tocar del Carnegie Hall i de la Metropolitan Opera. En la mateixa plaça de Columbus Circle, ubicat a les torres del Time Warner Center, la vista nocturna de l'*skyline* de Central Park sobre la qual interpreten els músics dalt d'una plataforma-escenari, no té preu. En canvi, per una entrada raonable sopes o prens una copa en un ambient elegant —menys autèntic però difícil d'oblidar— i escoltes música de qualitat. Aura no ho oblidarà. Tot i que el grup de hui és molt jove i es tracta de *jazz* llatí —Margaret sempre en cada detall—, la vetlada resulta ser màgica.

Sé que no podràs oblidar mai esta nit, Aura, com jo no l'he oblidada: una miqueta del *jazz* de sempre, i després versions *jazzístiques* de boleros, tangos, fados i tantes melodies que podem cantussejar amb el públic, en anglés i en castellà, en francés i en portugués. No és el *jazz* que més m'ompli, sense teclat ni bateria, són un quartet masculí de baix, guitarra acústica i dos trombons, i dos xiques peruanes que canten acompanyant-se amb guitarra

i baquetes de percussió. De fet, no hi vaig estar d'acord en vore el programa, m'agrada el *jazz-jazz*, i va esclatar una civilitzada discussió —quasi insonora— amb la psicòloga, de la qual ni te'n vas adonar. Només vas percebre que Margaret reprenia la jove cambrera que ens va servir les copes i es queixà perquè anava vestida inadequadament (sexy) i estava visiblement col·locada (cert). Però era a mi a qui reprenia, Aura: si portares més de vint anys vivint amb nosaltres, com porte jo, ho comprendries.

Tenia raó (Margaret), com sempre: el concert resultà deliciós. Tocaven amb entusiasme, sense eixa desgana professional que transmeten tantes voltes els consagrats, el resultat de la qual acostumen a ser unes inacabables hores de música d'ascensor. Sense histrionisme, sense extravagància, els jóvens del sextet es contagiaven la seua empatia els uns als altres, mostraven la seua admiració per l'instrumentista convidat, un jove superdotat de Chicago que els acompanyava al trombó aquella nit; s'animaven amb el gest i la mirada quan hi havia un solo de guitarra, un duo, un cant *a cappella*, una llarga dissertació improvisada del contrabaix que deixava els altres descol·locats, provocant l'aplaudiment del públic. Es divertien sobre l'escenari, se'ls feia curt el temps, i ens el feren curt a tots nosaltres. Era un goig, Aura, va ser un goig creuar tantes voltes les mirades en la penombra: Margaret, tu, l'escenari, jo. Ens vigilàvem, ens satisféiem, ens ratificàvem en el moment. Veig encara els teus ulls un poc llagrimosos, brillants, on el gest de fatiga i perplexitat s'ha transmutat ja en una expressió diferent, perquè les llargues hores del viatge, les contínues novetats, l'ansia de qui arriba, les pors a la decepció i la incomoditat han estat vençudes finalment per la presència de la ciutat i la seua increïble energia contagiosa, que t'han fet part de la seua portentosa història des que, fa només unes hores, xafes anònimament els mateixos carrers que xafaren anònimament un dia Leonard Bernstein, Maria Callas, Andy Warhol, John Lennon, Duke Ellington, Paul Newman, Marilyn Monroe, Audrey Hepburn, Cary Grant, Jackie Onassis, Truman Capote, Francis Scott Fitzgerald, Mark Twain, i

tens ja la sensació, en només vint-i-quatre hores, que fa anys que eixires de casa.

De reüll, mentre lleve un instant la vista de l'escenari que banya una tènue llum irisada, les mil finestres dels gratacels puntejant la foscor, vaig percebent els detalls anatòmics d'un rostre que em parla confosament del passat, un perfil, uns pòmuls, uns llavis que encara no encerte a endevinar per què em parlen amb un llenguatge tan diferent si són en certa manera els mateixos, per què es neguen a transportar-me on vull anar. En què eres tan diferent de ta mare, si la recordes tant? I és que la nit, per a acabar de ser inoblidable, ens reservava encara una última sorpresa. De colp, la vista nocturna tan clara de la ciutat s'ha enterbolit, els pinacles dels gratacels han quedat com entelats en la boira i una manta de pluja es desferma contra el mirador. Trona i llampega, però Nova York tot ho aguanta. El concert continua. La sala, completament tancada en vidre sobre la vista del parc, està ben insonoritzada, i la tempesta sembla una projecció de cinema a la qual posen banda sonora els instruments. Més màgia. Nova York és ciutat de temps canviant, d'oratge tens i violent. Aura contempla muda, Margaret ni s'immuta, jo trobe per fi la porta d'entrada als records, ara sí, sense tapiar.

I he tornat a un dia calorós d'estiu —a finals d'un estiu, però tampoc n'estic massa segur— en una platja recta i estreta entre caps rocosos que s'estén després d'un xicotet port esportiu. Un matí seré i esplèndid a una hora que pareix primerenca, però segur que no ho és perquè és l'època en què vivim com els vampirs, amb l'horari invertit. Ens defenem del sol amb ulleres fosques. Un sol que rebenta enmig del cel.

—Mira quina cara que portes, no és com per a anar ensenyant-la —diu ella.

—Estic bé —dic jo.

—Doncs ens n'anem.

—Tens la clau?

—La tinc.

—I gasolina?

—N'hi ha.

Percep un risc difús, innomenable. Entre en una aventura perillosa, només per ella.

—Ens la carregarem, al port et coneix tot el món —li dic.

—Et cagues ara?

—No, és per tu. Et castigaran.

—Em castiguen contínuament amb la seua actitud. Que els donen pel...

—Sònia!

—No sigues merdeta. M'acompanyes o no? Vinga, baixem ja. Baixem d'una puta vegada.

—També els has agafat la clau del Mehari?

—Tens 18 anys i el carnet, no? Au, va.

Eixa veu trencada, rogallosa, eixos ulls tan vius que et toquen com si foren dits, eixe estar sempre tan damunt de les coses, tan immediata i present. No te'n pots escapar. La seua presència ferma i segura, completament ancorada al món, t'atrapa. Traem el cotxet del garatge i baixem. En el cabàs van ocultes entre les tovalloles tres botelles: dos són aigua i coca-cola. La tercera és gin. El que ha trobat per casa. Hem de passar per gels per a la nevera portàtil. Dos paquets de tabac i entrepans són tot l'aliment. Comprarem alguna cosa més, jo duc diners. Ella sempre va neta. Estem bojós.

I quan el més difícil ja està fet —jo he passat molts nervis en traure la barca del port—, ens espera una mar llista com un plat i un cel net sense un bri de núvol, sense vent. Som lliures. Ella em fa una palmadeta a l'esquena, em posa la mà al muscle mentre jo ferme el volant i vaig atent als esculls, i els cabells se'ns reboiquen els uns amb els altres, els seus amb els meus, i diu:

—El meu còmplice.

Plou sobre Nova York. Una tempesta d'estiu arriba des de l'Atlàntic, travessa Long Island i passarà en uns minuts deixant l'asfalt dels carrers i les avingudes humitejant de vapor. Ara ho he entés, en tornar a mirar-te, Aura. No és el perfil, ni els pòmuls

més alçats però tan redons, ni eixe nas fi i elegant ni eixos llavis més estrets però igualment sensuals. No és el cabell fosc i més llarg. És l'esperit el que vos separa. Eixe mirar cap a dins que he vist en acabar el concert i quedar-te *sola* amb tu mateixa, fruïnt els aplaudiments, la pluja sobre la nit de Central Park i les últimes notes d'una melodia conegudíssima encara dins de tu. Eixe instant, poc més del que dura un sospir, després del qual ens has mirat a Margaret i a mi amb el gest educat d'agraïment, no de joia ni d'eufòria sinó d'un profund agraïment pel que t'hem donat i t'ha donat hui la vida. Un gest com eixe, que en ta mare ni vaig vore mai ni seria capaç d'imaginar.

Dia d'arribada perfecte. Margaret, *tout se tient*.

3. Primer recorregut

MIDTOWN — ARQUITECTURA — L'HOMÈ A LA LLUNA

FRESCA, BEN DORMIDA, impulsada per la novetat, Aura és joveníssima, una xiqueta. Ahir el cúmul i la rapidesa dels esdeveniments, la tensió nerviosa que sempre acompanya un vol massa llarg i un canvi radical de costums, l'havien precipitada en una anticipada maduresa. Hui el son reparador li ha esborrat del rostre ombres i replecs: està esplèndida. Margaret la mira sobre les tasses de porcellana i el dring del desdijuni, somriu molt i parlen. Més tard em farà observacions; de moment pareix que la jove li agrada. No troba rastre d'eixos modals "*de què jo li havia parlat*".

És diumenge i algunes botigues estaran tancades. Pot ser un bon dia per passejar la ciutat. Margaret apunta: "*som ateus*", però li assenyala que hi ha al barri temples catòlics per si ella necessita un servici religiós. Jo postille:

—Agnòstics. Almenys, jo; soc agnòstic practicant des dels 18 anys.

Margaret riu i acluca els ulls amb gest maliciós. Sé exactament el que està a punt de dir:

—Lou encara té por dels seus pares i no pot descartar que tinguen raó. U no es desfà mai del catolicisme, ni amb l'Atlàntic pel mig.

Aura manifesta que ella no té cap problema amb el pla del dia, que no li cal anar a missa. Hi insistisc:

—Jo els diumenges practique l'agnosticisme: faig esport pel parc. Quan passe per davant del planetari del Museu de Ciències Naturals mire al cel i li pregue a Carl Sagan.

—M'agradaria anar algun dia a fer *running* per Central Park —diu Aura.

—Clar, sense problema. El tenim molt a prop i durant els matins és completament segur. Hui potser ja fa massa calor.

Índex onomàstic i toponímic

- ACTOR'S STUDIO** 154
 Adrià, Ferran 229
 Aga Khan 266
 Aldrin, Buzz 33, 69, 72, 73, 74, 75, 77, 78, 79, 80
 Algonquin Hotel 269
 Algonquins (ètnia) 94, 265, 267
 Allen, Woody 86, 89, 262
 Almodóvar, Pedro 140, 210
 Amsterdam 225
 Amsterdam Avenue 20, 169
Apollo 69, 79, 105
 Armstrong, Neil 69, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80
Art déco 27, 55, 59, 60, 168, 206, 234
 Astor, John Jacob 45, 51, 139
 Audubon Ballroom 270
 Auster, Paul 245, 270
 Avinguda de les Amèriques (Sexta) 11, 30, 154, 270
 Azorín 177
- BACALL, LAUREN** 169
 Bacon, Francis 268
 Baker, Norma Jeane: vore Monroe, Marylin
 Bank of Manhattan Tower (Trump Tower) 60, 87
 Barcelona 44, 122, 166, 168, 170
 Barnard, Christiaan 70
 Barnard, George Gray 180
 Baroja, Pío 163, 177, 201
 Basinger, Kim 268
 Basquiat, Jean-Michel 210, 219, 220, 225
 Batman 208
 Battery Park 96, 113
Beaux-Arts (estil) 55, 66
 Bellini, Giovanni 182
 Bellows, George 217
 Berlin 52
 Bernstein, Leonard 39
 Bethesda Terrace 16, 142, 143, 169
- Billionaires' Row 236
 Blasco Ibáñez, Vicent 16, 162, 163, 164, 166, 168, 176, 177, 178, 201, 216, 270
 Bloomingdale 165
 Bofill, Ricardo 198, 243
 Bogart, Humphrey 169
 Bosé, Miguel 210
 Boston 15, 50, 51, 76, 93, 167
 Botero, Fernando 228
 Bow Bridge 16, 142, 143, 144
 Brewster Jordan, Charlotte 162
 Broadway 30, 38, 78, 94, 96, 111, 119, 120, 123, 154, 161, 197, 198, 267
 Bronx 15, 136, 169, 181, 193
 Brooklyn 10, 15, 21, 30, 68, 85, 86, 90, 95, 104, 113, 114, 120, 125, 126, 131, 172, 229, 243, 244, 245, 255, 261, 265
 Brooklyn Bridge 85, 90, 104, 114, 261, 265
 Bryant Park 16, 31, 32, 35, 269
 Buñuel, Luis 100
- CALATRAVA, SANTIAGO** 94, 97, 170
 Callas, Maria 39, 155, 156
 Camba, Julio 7, 93, 136, 176, 201
 Canal Street 83, 111, 119, 120, 122
 Canarsie (ètnia) 4, 94, 95
 Canyon of Heroes 78, 94
 Capa, Robert 26
 Cape Kennedy 69, 76
 Capote, Truman 39, 269
 Carlyle Hotel 148, 153, 156, 262, 263
 Carnegie, Andrew 45, 51, 139
 Carnegie Hall 38, 169
 Carrer 42: vore Forty Second Street
 Cartier-Breson, Henri 26
 Cedar Street 111
 Central Park 9, 14, 15, 31, 33, 36, 38, 42, 43, 44, 85, 100, 101, 133, 136, 137, 138, 139, 140, 143, 144, 145, 146, 147, 149, 152, 153, 165, 168, 169, 171, 181, 236, 263, 270, 272
 Chaplin, Charles 229

Chapman, Mark David 147, 148
 Chelsea 169, 182, 197, 215, 225, 227, 228, 268
 Chelsea Hotel 268
 Chelsea Market 225
 Cherry Hill 145
 Chicago 30, 39, 50, 51, 76, 91, 167, 169, 197
 Chinatown 119
 Chrysler Building 31, 54, 58
 Chrysler, Walter Percy 56, 60, 61, 62, 228, 236, 262, 268
 Citicorp Building 101, 191
 City Hall 169, 261
 City Hall Park 88, 93, 97, 119
 Clark, William A. 139
 Close, Glenn 144
 Coleman, John 15
 Collins, Michael 69, 72, 73, 77, 78, 79, 80
 Colom, Cristòfol 149
 Columbia University 100, 161, 162, 170, 175, 270
 Columbus Circle 38, 139
Composite Era 51, 64, 88, 162
 Cooper, Gary 47, 234, 235
 Corleone, Vito 119, 139
 Cruise, Tom 234

DAKOTA APARTMENTS 146, 147
 Dalí, Salvador 100, 121, 164, 216, 224
 Davis, Miles 38
 De Chiricco, Giorgio 30
 De Kooning, Willem 217
 De Muth, Charles 218
 Della Francesca, Piero 182
 Dizzy's Club 38
 Domingo, Plácido 185
 Dos Passos, John 7, 119, 164
 Dubai 229
 Dumbo Park 241, 245, 248, 261

EAST RIVER 12, 21, 36, 54, 96, 119, 120, 134, 245
 Eco, Umberto 12, 177
 Eiffel, Torre 52, 55, 56, 57
 Eliot, Thomas Estearns 162
 Ellington, Duke 39
 Ellis Island 52, 96, 113, 114, 169

El nom de la rosa (novel·la) 12, 177
 Empire State Building 31, 50, 61, 69, 81, 101, 132, 205, 206, 228, 228, 233, 234, 241, 245, 262
 Equitable Building 51
Era del Jazz 51, 61
 Essex House 37
 Estàtua de la Llibertat 52, 69, 87, 96, 113, 114, 118, 237
 Estes, Richard 218, 228

FAULKNER WILLIAM 26, 170
 Filadèlfia 51, 199
 Fitzgerald, Ella 38, 155, 164
 Flatiron Buiding 51, 201, 205, 237, 268
Flor de Mayo (novel·la) 16
 Florida 69, 76, 77, 80, 136
Foguera de les vanitats, La (novel·la) 91
 Fontana Bethesda 16, 142
 Fort Tyron Park 180
 Forty Second Street 16, 31, 56, 57, 58, 62, 169
 Fox, Michael J. 146
 Francisco (cantant) 141
 Franco, Francisco 78
 Frick, Henry Clay 139, 182
 Frick Gallery 182
 Freud, Anna 154
 Freud, Sigmund 154, 188

GANSEVOORT STREET 182, 215
 García Lorca, Federico 100, 162, 163, 201
 Genovés, Joan 121
 George Washington Bridge 179, 181, 271
 Gere, Richard 122, 138
 Giralda 51, 198, 201
 Giuliani, Rudolph 138
 Goethe, Johann W. 255
 González, Enric 175
 Göring, Hermann 227
 Gotham 208
 Gottlieb, Adolf 217
 Gould, Jay 45, 51, 139
 Gould, Jon 210
 Governors Island 118
 Goya, Francisco 174

Gramercy 31
 Grand Army Plaza 171
 Grand Central Station 10, 13, 59, 63
 Gran Depressió 61, 100, 138, 162
 Grant, Cary 39, 234, 235
 Grant, Ulysses S. 170, 171
 Greco, El 174, 175
 Greenson, Ralph 154
 Gropius, Walter 65
 Guastavino Fireproof Co. 166, 167
 Guastavino, Rafael (pare i fill) 31, 59, 62, 88, 94, 97, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 198, 200, 201
 Guggenheim Museum 139, 182
 Guinness Book 76, 269

HADID, ZAHA 228
 Harlem 20, 33, 38, 138, 165, 175, 176, 178, 181
 Hayworth, Rita 144
 Hearst, William Randolph 163, 200
 Hell's Kitchen 229
 Helmsley Building 12, 66, 190
 Hepburn, Audrey 39
 Hermida, Jesús 69
 High Line 197, 225, 228
 Hilton, Conrad 45
 Hispanic Society of America 133, 163, 174, 175, 176, 178
 Hoffman, Dustin 144
 Hoffmann, Hans 217
 Hollywood 163, 188, 259, 260
 Hong-Kong 30
 Hope, Bob 86
 Hopper, Edward 122, 132, 175, 182, 215, 216, 217, 218, 228
 Houston Street 122
 Hudson, Henry 14, 15
 Hudson River 21, 31, 52, 94, 102, 103, 104, 113, 120, 165, 171, 180, 181, 215
 Hudson Yards 197, 229, 236
 Hunt, Ethan 150
 Huntington, Archer Milton 163, 176, 179

IRVING, WASHINGTON 66

JACQUELINE KENNEDY ONASSIS RE-SERVOIR 100, 101
 James, Henry 207
Jazz 19, 38, 39, 44, 59, 131, 208, 262
 JFK Airport 22, 67, 155
 Jobs, Steve 144
 José Andrés 229
 Joyce, James 154
 Jumbo (elefant) 207, 266

KAHNEMAN, DANIEL 184, 185
 Katz, Alex 218
 Kennedy (família) 78, 156
 Kennedy, John Fitzgerald 148, 155, 262
 Kennedy Onassis, Jacqueline 39, 100, 101
 Kennedy, Robert 155, 210
 Kennedy Toole, John 130
 Kent, Clark (Superman) 58
 Kerr Deborah 235
 King Kong 23, 61, 197, 233, 234, 242, 243, 245
 Kipling, Rudyard 163
Knickerbocker 66, 137, 206
 Kriss, Marianne 154

LA GUARDIA, FIORELLO 138
 LaGuardia Airport 21, 229
 Lamb, William F. 61
 Lang, Fritz 51
 Lawford, Peter 154, 155
 Le Corbusier 7, 44, 53, 59, 75, 191
 Lenape (ètnia) 94
 Lennon, John 16, 37, 39, 133, 145, 146, 147
 Lepore, Jill 271
 Levine, James 185
 Lexington Avenue 12, 54, 56, 262
 Liberty Island 114
 Liberty Tower 237
 Lincoln Center 38, 76
 Lindbergh, Peter 145
 Lindo, Elvira 269
 Literary Walk 14, 142
 Little Italy 119, 140
 Little Spain 82, 229
 Llonja de València 65, 168, 169
 Londres 52, 66, 86, 92, 93, 121, 154, 208

Long Island 41, 95, 265
 Los Angeles 65, 154, 156
 Low Memorial Library 162
 Lower East Side 119
 Lyne, Adrian 268

MACKAY, JOHN WILLIAM 139
 Madison Avenue 13, 14, 44, 182, 197, 268
 Madison Square Garden 51, 154, 155, 169, 198, 199, 236
 Madison Square Park 197
 Madrid 22, 27, 44, 122, 171, 208, 210, 225
 Malcolm X 270
 Malibú 153
 Maloouf, Amin 105
 Manhattan Bridge 245, 255
Manhattan Transfer (novel·la) 7, 119
 Manna-Hatta 37, 265, 267
 Martí, José 270
 Martin, Dean 86
 Martorell, Joanot 98
 Marx, Karl 168
 Marx, germans 138, 198
 Marx, Groucho 158
Mayflower (vaixell) 15, 184
 McKim, Charles Follen 64, 162, 167, 170, 198
 Mead, William Rutherford 167, 198
 Meatpacking District 227
 Memorial de l'11-S 97, 104, 109
 Mercer Kitchen 123, 128
 Met Life Building 10, 65, 66, 67, 172, 188, 190, 191
 Met Life Tower 198
 Metropolitan Museum 180, 181, 215
 Metropolitan Opera 13, 38, 141, 185, 190
 Midtown 13, 16, 43, 142, 181, 208, 236, 262
 Mies Van der Rohe, Ludwig 66
 Miller, Arthur 155
 Miller, Isidore 156
 Millionaires' Row 139, 152
 Minuit, Peter 95
 MoMA 26, 121, 182, 218
 Mondrian, Piet 217
 Monroe, Marilyn 39, 133, 148, 152, 153, 155, 156, 188, 189, 209, 217, 262, 268

Moore, Demi 144
 Morand, Paul 7, 93, 136, 198, 237, 243
 Morgan, John Pierpont 51, 139, 168
 Morningside Heights 165, 263, 269
 Morningside Park 165
 Morris, Jan 237
 Morse, Samuel 207
 Motherwell, Robert 217
 Mozart, Wolfgang Amadeus 13, 130, 190
 Muñoz Molina, Antonio 175, 182, 215, 269
 Murillo, Bartolomé Esteban 174
 Museu d'Història Natural 149, 150

NASA 69, 74
 Nesbit, Evelyn 199, 200
 Newark Airport 21
 New Jersey 30, 114, 118, 180, 181
 Newman, Paul 39
 Nixon, Richard 69, 73
 Norma Jeane Baker: vore Monroe, Marilyn
 Nova Amsterdam 15, 95, 237
 NYSE (Borsa) 90, 111, 112

OAK BRIDGE 16
 O. Henry 207
 Octava Avinguda 146, 155
Old New York (novel·la) 207
 Olmsted, Frederick Law 137, 138
 One Fifth Building 206
 Ono, Yoko 147
 Onzena Avinguda 102
 Orlando 76
Oyster Bar 59, 62, 169

PAN AMERICAN AIRWAYS 12, 65
 París 16, 51, 52, 55, 57, 58, 63, 66, 171, 206, 208, 218
 Park Avenue 10, 11, 13, 25, 53, 64, 66, 67, 76, 80, 81, 126, 172, 174, 188, 190, 191, 197
 Park Central Hotel 269
Pastoral Americana (novel·la) 270
 Pennsylvania 46
 Pennsylvania Station 64
 Piano, Renzo 215
 Picasso, Pablo 121, 216, 218

Pla, Josep 53, 85, 92, 94, 104, 118, 136, 175, 237
 Plaza, Hotel 14, 36, 138, 147, 169
 Poe, Edgar Allan 207
 Pollock, Jackson 175, 217
 Primera Avinguda 54
 Public Library 16, 45

QUEENS 21, 27, 30
 Queensboro Bridge 7, 23, 169, 236
 Queensboro (telefèric) 81
 Quinta Avinguda 14, 16, 27, 31, 36, 44, 45, 50, 61, 100, 101, 124, 139, 152, 169, 170, 182, 197, 205, 209, 235, 243, 267

RADIO CITY MUSIC HALL 30
 Rand, Ayn 46, 49
 Rembrandt 182
 Reverte, Javier 174, 175, 208
 Reynolds, William H. 56
 Riverside Park 165, 170, 171
 Rockefeller Center 28, 131
 Rockefeller, John Davidson (i altres) 27, 45, 46, 51, 139, 161, 168, 180
 Rockefeller Plaza 28, 29, 154
 Roma 7, 44, 46, 51, 52, 54, 63, 78, 162, 205, 210, 255
 Roosevelt Island 81
 Roosevelt, Theodore 149
 Roth, Philip 270
 Rothko, Mark 175, 217, 218
 Rourke, Mickey 268
 Rumsey Playfield 140, 141, 142

SAGAN, CARL 43, 221
 Saint-Gaudens, Augustus 201
 Saint John the Divine (catedral) 170
 Saint Patrick (catedral) 170
 Salinger, J. D. 148
 San Remo Apartments 143, 144, 148
 Scott Fitzgerald, Francis 7, 39, 55, 164
 Seagram Building 12, 66
 Segona Avinguda 54
 Sèptima Avinguda 16, 25, 30
 Severance, Harold Craig 55, 56, 57, 60, 61, 79, 87

Sexta Avinguda: vore Avinguda de les Amèriques
 Sherman, William Tecumseh 14, 92, 171
 Singer Building 51
 Smith, Will 13, 63
 Sinatra, Frank 86
 SoHo 83, 111, 120, 121, 122, 123, 169
 Solanas, Valerie 210
 Soprano, Tony 139
 Sorolla, Joaquim 121, 163, 168, 175, 176, 177, 178, 179, 201
 Spiderman 66
 Spielberg, Steven 144
 Spungen, Nancy 268
 Staten Island 113
 Steinbeck, John 184, 256
 Strasberg, Lee 154
 Strawberry Fields 16, 146
Studio 54 (discoteca) 54 210, 220
 Stuyvesant Town 262
 Stuyvesant, Peter 31, 95
 Superman 58
 Supertramp 118

TALEB, NASSIM NICHOLAS 90
 Taylor, Liz 209
 Tea Party 93
 Testino, Mario 145
 Texas 69
 Thaw, Harry Kendall 199, 200
The Age of Innocence (novel·la) 207
 The Cloisters 180
The Factory (estudi d'art) 209, 210
The Fountainhead (novel·la) 46, 49
The Four Horsemen of the Apocalypse (novel·la) 162, 163
The Great Gatsby (novel·la) 7, 55, 138
The New Yorker 190, 191, 269
The Nickel Boys (novel·la) 243
The River Café 68, 126, 172, 243, 245, 246
 Thomas, Dylan 269
 Tiffany 49, 169
 Time Out Market 245, 255
 Times Square 16, 30, 154, 173
 Time Warner Center 38
Tirant lo Blanch (novel·la) 175

Titanic 227
 Torres Bessones 94, 97, 118, 121, 130, 207, 239
 Tribeca 111, 120, 165
 Trinity Church 96, 286
 Trump, Donald 45, 87, 171, 189, 271, 274
 Trump Tower: vore Bank of Manhattan Tower
 Turtle Bay 12
 Twain, Mark 39, 207

UNION SQUARE 100, 189, 209
 United Nations Building 46, 53, 54, 58
 Upper East Side 9, 44, 140, 169, 210, 261

VALDÉS, MANOLO 121
 València 4, 25, 47, 63, 65, 98, 111, 125, 130, 141, 142, 163, 166, 167, 168, 170, 177, 213, 221, 227, 270
 Valle Inclán, Ramón María 177
 Van Alen, William 55, 56, 57, 58, 60, 61, 62, 79, 94
 Vanderbilt Avenue 62, 65
 Vanderbilt, Cornelius 45, 51, 63, 168
 Vanderbilt, Gertrude 215
 Vanderbilt, William 146
 Velázquez, Diego 182, 218
 Vermeer 182
 Verne, Jules 237, 238
 Verrazzano, Giovanni 265
 Verrazzano Narrows Bridge 114
 Vicious, Sid 268
 Viena 52
Vigilant en el camp de sègol, El (novel·la) 148
 Village 38, 129, 131, 165, 169, 183, 206, 207, 208, 209, 220

WALDORF ASTORIA HOTEL 45, 61, 66
 Wall Street 11, 34, 55, 56, 57, 60, 83, 91, 92, 94, 96, 111, 120, 137, 141, 168, 266, 267
 Warhol, Andy 39, 197, 208, 209, 210, 213, 217, 219, 220, 225
 Washington, George 206
 Washington DC 51, 69
 Washington Heights 270
 Washington Square 27, 173, 197, 205, 206, 207
 Washington Square Park 27, 173, 197, 206, 207
 Washington Street 245
 Wells, H. G. 163
 West End 102
 Wharton, Edith 207
 White, Elwyn Brooks 15, 26, 27, 94, 101, 103, 104, 114, 119, 131, 168, 269
 Whitehead, Colson 243
White Horse Tavern 269
 White, Stanford 198, 199, 200, 201, 206
 Whitman, Walt 100, 113, 162, 261
 Whitney, Harry Paine 139
 Whitney Museum 182, 197, 215, 216, 218, 220, 225
 Willis, Bruce 144
 Wolfe, Tom 91, 92
 Woods, Tiger 144
 Woolworth Building 51, 56, 93, 261
 World Trade Center 94, 96, 101, 121, 207, 261
 Wray, Fay 233
 Wright, Frank Lloyd 47, 182

X, Y, Z Buildings 270

ZULOAGA, IGNACIO 174, 177
 Zurbarán, Francisco 174

4, 3, 2, 1 (novel·la) 270
 432 Park Avenue Buiding 12

Índex

1. La pandèmia i el record	9
2. Dia d'arribada.	19
El parc a poqueta nit. Una miqueta de <i>jazz</i> .	
3. Primer recorregut.	43
Midtown. Arquitectura. L'home a la Lluna.	
4. Segon recorregut.	83
Lower Manhattan. Wall Street.	
La foguera de les vanitats.	
El dia que van caure les torres.	
En el SoHo. Imprevist a Canal Street	
5. Tercer Recorregut.	133
Central Park. Rèquiem per John Lennon.	
L'any que va morir Marilyn.	
Columbia i la Hispanic Society. Art. Museus.	
Sols tu i jo	
6. Quart recorregut.	197
Greenwich Villlage. L'any que va morir Warhol.	
Chelsea. En el High Line.	
Hudson Yards i la ciutat inacabada.	
King Kong enamorat.	
Manhattan des de l'Empire State	
7. Un sopar en Brooklyn	243
8. La pandèmia i el futur	265
Índex onomàstic i toponímic	277

